

Opeharjen kmet.

(Kratkočasnica.)

Po zimi malo ne pri vsakej hiši na kmetih zakoljejo svinjo ter okončujejo ta veseli dan s furožem ali kolino.

Kmet Močnik je imel mnogo prijateljev in znancev; zato je dobil od njih toliko klobas in mesa v darilo, da mu svinja, katero misli zaklati, bi ne bila dosti, vsem koline povrniti. V tej zadregi se poda k prijatelju Klepecu in ga prosi za svēt, kaj mu je storiti, da se temu sitnemu povračilu izogne. „Ne morem vam boljšega svetovati. Močnik moj dragi,“ reče mu Klepec po daljšem premišljevanji, „nego to, da jutri, kadar vstanete, vsacemu sosedu rečete: Nekdo mi je svinjo ukradel!“ — Kmetu Močniku se ta svēt dopade in obljubil je takó storiti. Zviti Klepec pa je to noč zase porabil ter je Močnikovo svinjo res ukradel. — Osupelost in strah soseda Močnika, ko družega jutra ne najde več svinje v svinjaku, laglje si je misliti nego popisati. Kakor besen je tekel iz dóma in prvi, katerega je srečal, bil je njegov prijatelj Klepec, kateri ga je bil takó grdo okanil. Komaj ga ugleda, užé mu kriči naproti: „Klepec ali čuješ! Nekdo mi je svinjo ukradel, katero sem mislil to jutro zaklati.“ „Takó je prav,“ odvrne mu zviti Klepec, „takó morate vsacemu povedati, katerega koli srečate.“ „Dà, ali to ni izmišljeno, meni je svinja res ukradena,“ vpije Močnik dalje. „Izvrstno, izvrstno delate, le tako naprej vsacemu, kdor koli vam pride naproti,“ reče hudobni Klepec, „če bote takó govorili, vsak vam bo de verjel.“ Opeharjeni kmet se jezi, vpije in razsaja, da bi dokazal, ka se ne šali, nego da mu je svinja res ukradena, ali vse ne pomaga nič; bolj ko se jezi, bolj ga Klepec hvali, da se zna tako dobro izgovarjati ter mu reče še naposled: „Dober pripomoček ste iznašli, da vam poslanih kolin ní treba vračevati!“

Dragoslav P.

—*—

Spužva ali goba.

Mnogo stvari je, katerih gotovo vsaki dan potrebujemo, a vender ne vemo, od kod nam prihajajo, in večkrat še celó tega ne vemo, kaj da so. Taka stvar je tudi spužva ali morska goba, katero izvestno vsak izmed vas dobro pozná; kajti ž njo brišete na šolskeje deski to, kar ste zapisali.

Spužva (goba), kadar jo v vodo namočimo, napije se hitro in postane težja; ako jò stisnemo, zopet izpusti vodo. Sestavljena je namreč iz mnogo tenkih, pregibljevih cevč, katere se takój napolnijo z vodo. Ker so pa te cevke zeló mehke in pregibljive, izteče voda iz njih, ako se spužva le nekoliko stisne.

Dolgo so prirodopisci ugibali, ali je spužva rastlina ali žival; naposled so prišli do tega, da je žival, katero štejejo v najnižo vrsto živalstva. Sestavljena je iz samih majhenih zdrizastih (sluzavih) morskih živalic. Po spužvi se voda neprenehoma pretaka; skozi male luknjice namreč vteka voda in ž njo hrana, skozi večje luknje pa zopet odteka. Ta vodni tok delajo in ravnajo posebne migetalke, to so jako majhene, neprestano se giblječe dlačice v živalci. Te morske živalce visé ob skalah, globoko pod vodo; naberó se v večjih in

manjših, največ okroglih gruĉah, ter jih z velikim trudom iz morske globoĉine izvleĉejo in prodajejo. Najveĉ se jih dobi na takih krajih, ki so bolj mirni, kjer morski toki nimajo velike sile in kamor valovi moĉno ne bijó. V ladijah se podajo nabiraleci na morje in izkušeno, bistro oko takój vidi skozi vodo, kje jih je mnogo. Na vrveh, na katerih je teŹek kamen privezan, spusté se v globino morja, in z noŹem loĉijo spuŹve od peĉine, ali jih pa z Źeleznimi ostmi iz daleĉ trgajo. Veĉje gobe se le teŹko dadó od skal in peĉin loĉiti, zatorej morajo veĉkrat po trije, Źtiri nabiraleci po jedno samo lepo spuŹvo v morje skoĉiti, ali pa jeden po veĉkrat zaporedoma.

SveŹa (frišna) spuŹva Źe ni za rabo. Treba jo je poprej izprati z gorko vodo, da se oĉisti od mula. Tako pripravljena spuŹva se potem prodaje v prodajalnicah. Prej nego jo rabimo, mora se zopet ĉisto izprati, ker je Źe med posameznimi cevkami ostalo peska in druge drobljadi.

SpuŹve, ki se prodajejo v našem cesarstvu, Źivé v Srednjem in Rudeĉem morji prirastene na skalnato morsko dno. Mnogo se jih dobi tudi v našem cesarstvu, namreĉ na vzhodnej obali istrskega polotoka. Tu jih ribiĉi trgajo, izpirajo, sušé in potem prodajejo. Trgovske ladije jih vsako leto pripeljejo neizmerno mnoŹino v trŹaško luko, od koder se potem razpoŹljejo z drugim blagom vred na vse strani našega cesarstva.

Najlepsa in najdraŹa spuŹva je tista, ki je bolj svitle barve, blede, ĉista, mehka in lahka, ter ima prav majhene luknjice. Rabimo jo v brisanje, snanjenje in umivanje; zato jo Nemei „Badeschwamm“ imenujejo. I. T.

*—

Vrabec in konj.

(Basen.)

Vrabec.

onjiĉek! v jasliah zób*) imáš,
In z láhka tudi mēni dáŹ.

Trepĉĉem v slámi od zimé,
DrŹim se laĉen v trí gubé!

Konj.

Zobí je tukaj dôsti rēs;
Ne bój se tí, le kljúni vmés!

Zobála sta lepó ta dvá,
Nasítla se vkup obá.

Rodí se léto pregorkó,
MuŹic in múh je vse Źívó.

Zdaj vrabec hitro jih loví,
Da konj ubáďov ne trpí.

*—

*) Zób, zobí (reci: zúb, zobí), Źenskega spola, znaĉi vse óno, kar se zóblje; mej konjsko krmo je to posebno oves.